

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Deres dato: 03.09.2010
Deres referanse: 201004215
Vår dato: 29.11.2010
Vår referanse: 2010/611
Vår saksbehandler:
Petter Aasen
Petter.Aasen@hive.no

Høring - utkast til endring av forskriftsbestemmelser som gjelder akkreditering av doktorgradsstudier

Høgskolen i Vestfold (HiVe) viser til KDs høringsbrev av 31.08.2010 om utkast til endring i forskriftsbestemmene som gjelder akkreditering av doktorgradsstudier, og avgir med dette sin uttalelse.

Minimumskrav til størrelse på fagmiljøet og antall doktorgradsstudenter

I forslaget til ny forskrift foreslår Kunnskapsdepartementet at det fastsettes aktivitetskrav både til størrelse på fagmiljø og til antall doktorgradsstudenter som knyttes til studiet. Disse minstekravene skal gjelde ved akkreditering av nye doktorgradsutdanninger.

Definisjonen av et doktorgradsstudium

Når det stilles minimumskrav til fagmiljø og antall doktorgradsstudenter, er det avgjørende at forskriften gir en klar definisjon av et doktorgradsstudium. Institusjonene har her ulik praksis. NTNU oppgir at institusjonen har 49 doktorgradsprogram der hvert program er definert til et relativt detaljert fagområde. Universitetet i Bergen opererer med 7 doktorgradsutdanninger der disiplinbaserte fakultet er organisatorisk fagmiljø. Universitetet i Tromsø oppgir 6 doktorgradsprogrammer der tverrfaglige fakultet er organisatorisk enhet, men doktorgradsprogrammene er her igjen organisert i 27 studieretninger. Ved UiO er det ett program ved enkelte fakulteter og flere program ved andrefakulteter, selv om den faglige bredden ved fakultetene i begge tilfeller kan være stor. Universitetet i Agder og Universitetet i Stavanger opererer med henholdsvis 10 og 8 doktorgradsprogram. Minstekrav til fagmiljø og antall doktorgradsstudenter forutsetter at enheten som skal vurderes, defineres nærmere.

Minimumskrav og faglig kvalitet

Utgangspunktet for KDs notat av 6. oktober 2009, som var på høring høsten 2009, og forslag til endring i forskriften, som nå er til høring, er bekymring for kvaliteten i doktorgradsutdanningene. Endringene i kriteriene skal gjelde akkreditering av nye doktorgrader, det vil si doktorgradsprogrammer ved høgskolene. Når kvaliteten i forskeropplæringen settes på dagsorden, bør imidlertid søkelyset først og fremst rettes mot universitetene og vitenskapelige høgskoler, som praktisk talt står for all forskerutdanning i vårt land. Av 620 uteksaminerte kandidater første halvår 2009, var bare 7 utdannet ved akkrediterte program i høgskolene. Disse utdanningene har til gjengjeld nylig vært akkreditert med utgangspunkt etablerte kvantitative og kvalitative minimumskrav i nåværende retningslinjer. Vi kjenner ingen empiriske studier som viser at kvaliteten i opplæringen i og avhandlingene fra akkrediterte program i høgskolene, har svakere kvalitet enn utdanningene ved universitetene og de vitenskapelige høgskolene. UHR har i 2009 foretatt en riktig nok enkel gjennomgang av forskriftene for doktorgradsutdanning ved norske institusjoner, som tvert om viser at det ikke er grunnlag for å hevde at det er vesentlige forskjeller mht grunnleggende standarder og prosedyrer for doktorgradsutdanninger ved norske institusjoner. Dersom KD mener minimumskrav til størrelse på fagmiljø og antall doktorgradsstudenter, er hensiktsmessig virkemiddel for å sikre kvaliteten på doktorgradsutdanningen som sådan, bør de nye retningslinjene gjøres gjeldene ved både akkreditering av nye program (i høgskolesektoren), ved etablering av nye program

gjennom føringer til styrene ved universiteter og vitenskapelige høyskoler, og ved revidering av akkrediterte/vedtatte program i begge sektorer.

Størrelsen på fagmiljøet

HiVe har ingen innvendinger mot en forskriftsbestemmelse som sier at et doktorgradsstudium skal ha et fagmiljø tilsvarende minimum åtte årsverk med førstestillingskompetanse, hvorav minst seks er i heltids kombinerte forsknings- og undervisningsstillinger og minst fire har professorkompetanse. Etter vårt syn er dette rimelige minstekrav som bør stilles av hensyn til både kvalitet og stabilitet ved et doktorgradsstudium.

Antall doktorgradsstudenter

HiVe stiller seg kritisk til det foreslåtte tallfestede minstekrav om at *institusjonen må videre kunne dokumentere at den har kapasitet og rekrutteringspotensial til å knytte minst 20 doktorgradsstudenter til studiet i løpet av fire år etter oppstart. Institusjonen må kunne sannsynliggjøre at den over tid kan opprettholde et doktorgradsmiljø med minst 20 doktorgradsstudenter.*

Et stort volum i studentmassen er ikke nødvendigvis ensbetydende med høy kvalitet, og KD stiller med dette opp et krav som kan vise seg å være for rigid for fremveksten av nye doktorgradsutdanninger og ved revidert akkreditering av etablerte programmer ved høyere utdanningsinstitusjoner. Vi vil i denne sammenheng framheve tre forhold:

1. **Ivaretagelsen forskerutdanning i av små fagmiljø.** Det er mange faglige nisjer innen akademia, og samfunnets behov for forskningsbasert kunnskap er økende innen stadig flere fagområder. Dette forslaget vektlegger imidlertid utdanningsaspektet i doktorgradsutdanningen mer enn forskningsaspektet, og vil kunne få akademiske implikasjoner for små fagmiljøers muligheter for etablering av doktorgradsprogrammer. En konsekvens av en slik modell, som i så stor grad framhever bredde som den riktige formen, kan være at den til slutt vil ta brodden av spisskompetansen og gjøre den vanskelig å opprettholde. Vi ser ikke på dette som en ønskelig utvikling.
2. **Akkreditering som utviklingsverktøy i profesjonsutdanningene.** Høyskoler som gjerne har profesjonsutdanning som hovedprofil, har faglige ambisjoner om høy kvalitet innen yrkesrelevante studier og profesjonsrettet forskning. Ambisjonene har vokst fram som svar på nye krav i det arbeidslivet de utdanner for, og som konsekvens av internt faglig driv i forlengelsen av kravene om at også de såkalte "korte profesjonsutdanningene" skal være forskningsbaserte (jf. Universitets- og høyskoleloven av 1995)). Institusjonene bør ha en bred utdanningsportefølje som blant annet sikres gjennom regionalt samarbeid mellom institusjonene, men de må også bygge i høyden fra bachelornivå til masternivå til doktorgradsnivå. Utfordringen er å bygge i høyden på en slik måte at det også løfter det faglige nivået i grunnutdanningene. I denne sammenheng blir akkreditering av master- og PhD-utdanning et verktøy for videre utvikling av profesjonsutdanningene. Et minstekrav på 20 doktorgradsstudenter vil slik situasjonen er i dag med et begrenset antall rekrutteringsstillinger, hindre utvikling av profesjonsrettede og praksisnære PhDprogram som faglig løftestang innenfor profesjonsutdanningene. Færre studenter vil riktig nok begrense fordypningsmulighetene ved det enkelte program, men videre utvikling av nasjonale forskerskoler vil gi den enkelte student økte valgmuligheter.

Men høyere utdanning er i endring også med hensyn til rekruttering. Den såkalte "massifiseringen" av høyere utdanning har konsekvenser for utdanningstilbudet og for utdanningenes innhold og kvalitet på alle nivåer. Når det på doktorgradsnivå ble uteksaminert 1148 kandidater i 2009 mot 187 kandidater i 1980, har også doktorgrad i løpet av kort tid utviklet seg fra å være en utdanning for de få og utvalgte til en utdanning for de mange. Denne utviklingen vil fortsette, og med bedre finansieringsordninger for studentene vil det om få år ikke være urimelig å stille krav om til enhver tid 20 doktorgradsstudenter i de fleste store profesjonsutdanningsprogrammene, og fem uteksaminerte kandidater årlig. I dag vil et slikt krav imidlertid hemme fagutviklingen og forskningen da det vil gi en uheldig begrensning i

etableringen av nye profesjonsrettede program, men like alvorlig vil konsekvensene være ved revidert akkreditering av etablerte program – se nedenfor.

3. **Antall studenter og antall tilbydere** Etter det vi kan se vil forslaget begrense antall tilbydere av doktorgradsutdanning ved at kun store institusjoner med bredt definerte programmer vil kunne oppfylleminstekravet til antall studenter. Oversikten over antall avlagte doktorgrader i Norge viser at flere akkrediterte doktorgradsutdanninger ikke lever opp til den foreslåtte forskriftsbestemmelsen omregnet i uteksaminerte per år. NIFU STEPs doktorgradsregister registrerer Phd-program, men programbegrepet er som påpekt ovenfor, uklart. Hvis vi likevel gjør et grovt anslag ut fra doktorgradsstatistikken og eksisterende program, er det avlagt doktorgrader i om lag 100 programmer per utløpet av 2009. Antall studenter per program varierer betydelig, fra flere hundre til under ti. Ved om lag to tredjedeler av programmene var det i fireårsperioden 2006 – 2009 mindre enn 20 disputaser. Konsekvensene av forskriftsendringen er med andre ord betydelig. Det er problematisk når det ikke dokumentert at doktorgradsutdanningene som ikke leverer i henhold til den foreslåtte endring, ikke er kvalitativt gode og ikke har bidratt med verdifull kunnskap og oppbygging av levedyktige forskningsmiljøer.

Vi ser selvsagt mange fordeler ved større miljøer som både vil komme studentene og fagmiljøet til gode, og er selvsagt ikke motstander av verken robuste fagmiljøer eller gode rammebetingelser for doktorgradsstudentene. Vi er derimot bekymret for at et rigid formalkrav til antall studenter vil stenge for enkelte fagmiljøers muligheter for videre utvikling av faget på eget faglig grunnlag. Dette vil være et tap for kunnskapsutviklingen. Igjen vil vi peke på ordningen med nasjonale forskerskoler som et virkemiddel til å gi doktorander ved mindre utdanninger bedre faglige betingelser.

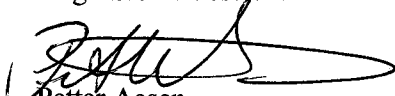
Med utgangspunkt i de tre kritiske merkandene til endringsforslaget i utkastet, vil HiVe anbefale KD å vurdere andre og mindre strenge formuleringer enn *minst 20 doktorgradsstudenter* (sekundært et noe lavere minstekrav), evt. kombinert med andre strukturelle endringer (f.eks. medlemskap i nasjonal el interinstitusjonell forskerskole) som vil ivareta behovet for faglig gode og stabile rammevilkår knyttet til doktorgrads-utdanningene.

Ulike kriterier for akkreditering og revidering av doktorgradstudier

I forslaget til ny forskrift foreslår Kunnskapsdepartementet at NOKUT kan fastsette ett kriteriesett for akkreditering av doktorgrader og et annet sett for revidering av akkreditering av slike studier.

HiVe har ingen innvendinger mot at forskriften åpner for at NOKUT kan utarbeide ulike sett med kriterier og standarder for henholdsvis akkreditering og revidering av doktorgradsstudier (ny § 3-1 femte ledd). Ettersom denne forskriften i det øvrige ikke skiller mellom studienivå i bestemmelser som omhandler akkreditering og revidering av studier, stiller vi imidlertid spørsmål ved at denne todelingen bare skal gjelde for studier på doktorgradsnivå og ikke for master- og bachelorutdanninger. Vi vil tro at behovet for å vurdere planer og potensiale ved akkreditering av studier og resultater og faktisk kvalitet ved revidering av studier er til stede uavhengig av studienivå, og ber KD vurdere hvorvidt det er nødvendig med en ordlyd som begrenser denne bestemmelsen til kun å gjelde for doktorgradsstudier.

Med vennlig hilsen
Høgskolen i Vestfold

Petter Aasen
rektor